

FOT. 1934.

FOTOTYPI PACTH & CRONES EFTF.

Otto Jespersen

MINDEORD

over afdøde Medlemmer.

I.

Otto Jespersen.

16. Juli 1860—30. April 1943.

Tale i Videnskabernes Selskabs Møde den 22. Oktober 1943.

Ved **L. L. Hammerich.**

Ved Otto Jespersens Død den 30. April i Aar har Videnskabernes Selskab mistet sit ældste Medlem. Otto Jespersen blev optaget 21. April 1899, saa at han var Medlem i 44 Aar. Han har givet adskillige Meddelelser her i Selskabet, første Gang 16. November 1900, sidste Gang 24. April 1942. Han var, allerede i et af sine første Medlemsaar, med til at foreslaa, at Afhandling i Selskabets Oversigt eller Skrifter kunde udgives paa et af Hovedsprogene — et Forslag, der var i nøje Pagt med hans vaagne Interesse for Videnskabens internationale Samarbejde. Han var ofte Selskabets Delegerede ved internationale Sammenkomster. Han var Formand for den historisk-filosofiske Klasse fra 1928—1930, og han var den første Beboer af den Fribolig, Lundehave, som Selskabet raader over. Vi husker hans Tale ved Selskabets Jubilæum for et Aar siden, præget af den gamle Mands Erindring om mange Aar i et Selskab, som han omfattede med stor Hengivenhed.

Som Sprogforsker blev Otto Jespersen optaget i Selskabet, og som Sprogmand blev hans Navn kendt i Europa og Amerika og videre endnu; men det blev ikke »sunget ved hans Vugge«, at han skulde være Sprogvidenskabsmand, saaledes som han selv beretter i sin Livsskildring »En Sprogmands Levned« (1938). Denne vil mange kende, alle har Adgang til den, og det vil derfor være rigtigt at fatte sig i Korthed om en Del af Otto Jespersens biografiske Data.

Jens Otto Harry Jespersen var født i Randers 16. Juli 1860 som Søn af Herredsfoged, Justitsraad Jens Bloch Jespersen.

Hans Familie er den »bornholmske« Slægt Jespersen, hvis Slægtbog udkom for faa Aar siden. Det er en udpræget borgerlig Slægt med mange Embedsmænd og en Del Forretningsfolk. Otto Jespersen havde et udmærket Forhold til adskillige af sin Familie, men hans Udvikling skete dog væsentlig paa tværs af Slægtens Linier.

Hans Fader døde, da Otto var ti Aar gammel, og Moderen, da han var fjorten Aar. Hjemmet var da først flyttet til Hillerød og blev siden opløst; Slægtninge tog sig af de uforsørgede blandt de mange Børn. For Otto og en Broder blev der betalt, saaledes at de kunde bo hos en Adjunkt og fortsætte Skolegangen i Frederiksborg Statsskole. Otto Jespersen var en dygtig Discipel, der opnaaede en Del af de Stipendier, den gamle Statsskole raadede over i rigeligere Maal i Forhold til Elevantallet end nu.

Det har utvivlsomt haft Betydning for Otto Jespersens Syn paa Samfundet og for hans hele Livsindstilling, at han i de unge Aar saa tidligt kom til at staa paa egne Ben, mistede et egentligt Hjem, og at han saa at sige fra Studentereksamen var henvist til at klare sig selv. Han var tidlig oppositionelt indstillet mod det daværende Samfunds førende Magter, Konge, Kirke og Konservatisme. I Studenteraarene blev han Medlem af Studentersamfundet, i Politik var han Socialdemokrat, endogsaa delvis aktiv, idet han bl. a. flere Gange var Stiller for den socialdemokratiske Folketingskandidat i Lyngby-Taarbæk-Kredsen og undertiden ogsaa holdt Valgtaler. Han fortæller selv morsomt — maaske noget naivt —, hvorledes han ikke undgik at blive Ridder af Danebrog, men andre Ordensdekorationer afslog han.

Den smukkeste Reaktion paa hans Ungdoms vanskelige Kaar var det Legat, han i 1938, omtrent samtidig med Afslutningen af Selvbiografien, oprettede for unge dygtige Studenter under det filosofiske Fakultet, særlig saadanne med sproglige Interesser. Der uddeles aarligt 1500 Kroner i to Portioner, Legatet kan kun gives til Russer eller Exrusser og kun nydes i to Aar: det er altsaa bestemt til at hjælpe i den første, vanskelige Tid. Karakteristisk for hans praktiske Sans er, at Legatet ikke er Renten af en Kapital, men Annuiteter, saaledes at Legatet — hvis det ikke skulde blive fornyet — kun vil løbe et vist Antal

Aar: derved kommer der mest muligt ud af Pengene, og der undgaas den sørgelige Skæbne, som har ramt adskillige gamle Legater, at blive reduceret til Betydningsløshed paa Grund af Pengenes synkende Værdi. Betegnende for hans Beskedenhed var hans Krav om Legatets Anonymitet i hans Levetid, idet han dog tillod, at Legatnyderne fik Stifterens Navn at vide, ligesom han selv erkendte sig om, hvem der fik Legatet, og gerne fulgte deres Skæbne.

Gaar vi tilbage til hans Skoletid, saa maa det fremhæves, at for ham, som vel for de fleste Mennesker, blev Tiden fra hans 13. til 16. Aar de livsbestemmende. De sproglige Interesser vaagnede tidligt. Det var dog hverken Latinen eller Græskan eller en tilfældig Adgang til at lære lidt Hebraisk, der kom til at betyde noget for ham, men derimod en Bog om Rasmus Rasks Liv; den læste han med Begejstring, og den førte ham til allerede som 13—14-aarig at læse Islandsk, senere i Skoletiden f. Eks. ogsaa Italiensk, hvori han underviste en Kammerat. Ikke de gamle hævdvundne Sprog, men den levende Sprogtilegnelse er Grundlaget for hans Sprogvidenskab. Vigtigt blev ogsaa, at hans Rektor, C. Berg, havde sprogvidenskabelige Interesser, efter Tidens gode Skik havde skrevet Afhandlinger i Skoleprogrammer (om Sprogfamilier og Alfabet), som Jespersen læste tilligemed Bergs Levnedsskildring af den udmærkede Sprog- og Dialektforsker Lyngby. Berg laante ham noget, Lyngby selv havde skrevet — hvad der bl. a. førte til, at Jespersen fik den karakteristiske stærke Interesse for Retskrivning og allerede i Skoletiden gav sig til at skrive med smaa Bogstaver. Berg laante ham ogsaa Værker af Max Müller og Whitney, hvorved Jespersen tidligt fik Kendskab til førende Synspunkter i Halvfjerdsernes opblomstrende Sprogvidenskab.

Lidet mærkeligt er, at han ogsaa læste en Del Skønlitteratur, bl. a. — paa den Tid naturligt — fransk. Men det kan nævnes, at han havde en Del Interesse for Matematik, og at han som en Yndlingsbeskæftigelse allerede i Skoletiden, og navnlig i Studenteraarene, havde Skakspil: en ældre Broder var Skakopgaveforfatter, og Otto Jespersen var senere nogle Aar Redaktør af dansk Skaktidsskrift. Dog opgav han som moden Mand det tiltrækkende Spil, fordi det er saa tidsrøvende, men da han som gammel flyttede til Lundehave, var en af de Ting, han

glædede sig til, at kunne spille Skak med gode Spillere, han kendte i Helsingør.

Sikkert mere de økonomiske Vanskeligheder og hans Afhængighed af andre end Respekten for en lang Familietradition førte til, at Otto Jespersen efter Studentereksamen ikke kastede sig over et Interessesstudium, men over et Brødstudium, nemlig Juraen. Den samme slagne Landevej er til at begynde med fulgt af flere Danske, der som Videnskabsmænd senere gik andre Baner. Nævnes kan Johs. Steenstrup, der endog blev Dr. juris, Valdemar Vedel, der bragte det saa vidt som til juridisk Embedseksamen og ministeriel Ansættelse, og Viggo Brøndal, der opgav Juraen efter et Aars Forløb.

Jespersen naaede godt midtvejs: han forlod Juraen efter fire Aars Studium. Madvig, som han privat kendte lidt til, havde indstændig raadet ham til først efter ved juridisk Embedseksamen at have faaet et Erhverv at kaste sig over Filologien. Familien syntes naturligvis, det var Vanvid at forlade Studiet før Eksamen og ikke længe, før han skulde bort fra Regensen: denne havde han faaet straks efter Studentereksamen som Frederiksborgenser. Men Jespersen kunde ikke udholde det juridiske Studium, som vistnok efter sit Væsen for en Del maa være kedsommeligt, da der til at begynde med kræves en Mængde Udenadslæren uden større Mulighed for selvstændig Iagttagelse.

Efter Udløbet af Regentiden var Jespersen langt mere end før henvist til at klare sig selv; fordi han ikke vilde høre paa Bebrejdelserne for at have skiftet Studium, ophørte han ogsaa at komme hos noget af sin Familie, hvor han hidtil havde spist Middag flere Dage i Ugen. Det givne Middel til Erhverv var at meddele daarligt betalte Informationer. Men han skaffede sig et fastere Grundlag for sin økonomiske Tilværelse end de fleste af sine Kammerater ved at lære Stenografi efter det da nylig i Danmark indførte Gabelsbergerske System og ved at opnaa Ansættelse som Rigsdagsstenograf. Skønt hans Haandskrift var klar og god, fik han dog meget tidligt ogsaa en Skrivemaskine. Det er betegnende for ham, denne moderne, praktiske Indstilling, og svarende til Skakinteressen er Glæden ved i Stenografien at finde det kortest mulige Udtryk for det sagte eller tænkte. Han fandt ogsaa selv gerne paa Forkortelser,

hvoraf han anvendte nogle i sine Bøger (saaledes *fx.* for *f. Eks.*), flere i private Breve og paa Brevkort (*ik* for *ikke*, *s g som* for *saa godt som* o. a.).

Den store Beslutning om Studieskiftet blev taget den 1. Maj 1881. Hans første filologiske Semester ved Universitetet var alt-saa Efteraarsemestret 1881, og det vigtigste, der da skete, var, at Vilh. Thomsen holdt Forelæsninger over Fonetik, thi derved fik hans hidtil spredte videnskabelige Interesser en bestemt Retning, der skulde vise sig frugtbar, og derved lærte han en Forsker at kende, der — trods store Forskelle i Karakter og Anlæg — vakte hans særlige Beundring og Hengivenhed. Han sigtede foreløbig paa Magisterkonferensen i romansk Filologi, men da Skoleembedseksamen indførtes 1883, blev Resultatet af Universitetsaarene, at han 1887 blev cand. mag. med Fransk som Hovedfag, Engelsk og det tvungne Latin som Bifag. Det sidste afskyede Jespersen, men mindedes dog med Taknemlighed den ejendommeligste Lærer i Faget, Dr. Siesbye.

Det næste Skridt paa Banen var, at han i 1891 blev Dr. phil. paa »Studier over engelske Kasus«. Hvis man venter at finde en oplysende Bedømmelse i Fakultetets Arkiv, bliver man skuffet, idet de to Bedømmere, G. Stephens og Herm. Møller, kun ganske kort erklærer, at de finder Afhandlingen værdig til at forsvares for Doktorgraden, og de andre Medlemmer af Fakultetet slutter sig til ved den skriftlige Votering; en egentlig Bedømmelse findes da ikke (men Herm. Møller publicerede sin Opposition (Nordisk Tidsskrift for Filologi 10,4)). I 1893 blev han Professor ordinarius ved Københavns Universitet i engelsk Sprog og Litteratur og virkede her frugtbart og inciterende, til han efter Ønske tog sin Afsked 1925, da han fyldte 65 Aar: det er bekendt, hvorledes han adskillige Aar i Forvejen offentlig erklærede, at han havde aftvunget sin — overordentlig blide — Kone (Ane Marie Djørup, med hvem han blev gift 1897) det Løfte, at hun skulde skyde ham, hvis han ikke vilde gaa, naar han blev 65! Han indsaa klart Betydningen af at give Plads for en yngre og at opnaa Tid til at faa høstet videnskabeligt ved at opgive det Universitetsarbejde, der, naar det er blevet Rutine, slider mere, end man tror. Ved Universitetet hørte han, Oppositionsmanden, sjældent til de ledende, men sympatiserede

ofte med Kristian Erslev i hans Reformarbejde. I adskillige Aar var han dog Medlem af Konsistorium, og han var Universitetets Rektor 1920—21.

Han blev Æresdoktor ved flere Universiteter og modtog i det hele mange Hædersbevisninger fra adskillige Lande. Noget af det, der glædede ham mest, var de Foredragsrejser, han blev indbudt til, bl. a. i Amerika; det statelige Festskrift, han fik, da han blev 70; og den smukke »Hilsen til Otto Jespersen paa Firs-Aarsdagen« fra en stor Kreds af Venner, Disciple og Beundrere. Havde han i sin Ungdom været et Forargelsens Tegn i mange danske Kredse — Efterdønninger heraf kunde endnu for faa Aar siden mærkes hos ældre Mennesker —, saa endte han med at nyde almindelig og international Anerkendelse.

Han kunde være skarp i baade mundtlig og skriftlig Polemik, men Aarene gjorde ham blidere. Hans Argumentation var altid saglig underbygget paa det solideste, men ikke tør, og han kunde gaa langt i humoristisk Tilbygning. I Disputatsen ivrer han et Sted (S. 48) mod Tanken om Ordstilling som et primitivt Sprogmiddel: »Er det nu rimeligt, at urmennesket, saadan et rigtig ærkevildt, halvdyrisk væsen, der endnu ikke fortjæner artsnavnet homo sapiens, men snarere da homo insipiens eller dog homo incipiens, er det rimeligt, at dette urmenneske, der næsten endnu var et umenneske, straks har kunnet ordne sine ord eller, hvad der her er det samme, sine tanker saa klart?«. — Brandestiden var, for at tale dens eget Sprog, ogsaa Brandertiden.

Hans Samfunds- og Menneskeopfattelse har sikkert været under stærk Paavirkning af Stuart Mill; for hans videnskabelige Syn var Tidens evolutionistiske Tanker, særlig repræsenterede af Darwin og Spencer, afgørende gennem hele hans Liv og prægede ham ogsaa som Menneske uudsletteligt. I Danmark tilhørte han klart Brandesianismen — uden at være med i den kunstneriske Stræben og uden intenst Medarbejde i Politik, men saaledes at han bedre end mange af Bevægelsens Mænd lige til sit Livs Ende bevarede den brændende Iver for og Tro paa Forbedring ved Reformer. Udover sin Videnskab havde han levende Interesse for Pædagogik og for visse Sider af Politik; han var ivrig Antimilitarist og aktiv Fredsven. Han formaaede alle Dage at koncentrere sig og isolere sig om sit Arbejde, og

han var utrolig flittig, men han havde samtidig en stor Trang til Mennesker. Han elskede at rejse, havde Evne til at faa Venner og faa noget ud af Mennesker, ikke blot jævnaldrende, men ogsaa yngre. En udmærket ung dansk Filolog, der nu i flere Aar har været i England, fulgte han med den største Interesse og Hjælpsomhed allerede i dennes Studieaar og drog ham tidligt med ind i sit Arbejde.

Han læste meget, udover klassisk Litteratur gerne ogsaa lettere Bøger som Dameromaner og Kriminalnoveller, ogsaa fordi han her tit fandt godt Stof til sproglige Iagttagelser. Disse noterede han ned paa Sedler, indrettet efter et bestemt Mønster og af et bestemt Format, som han stærkt anbefalede andre at bruge; en praktisk, pladsbesparende Citeringsmaade har han udfundet allerede i sine første Bøger. Litteraturforsker var han ikke, selvom han var Professor ogsaa i engelsk Litteratur; man kan bl. a. se det af den Maade, hvorpaa han i Erindringerne omtaler Litteraturstudium og afviser al »Æstetiseren«; han har paa dette Omraade kun skrevet den enkelte lille Bog om Chaucer. Han var heller ikke Historiker i egentlig Forstand, end ikke Kulturhistoriker: gerne beskæftigede han sig med Samfunds- og Kulturhistorie, men i Sproghistorikerens Tjeneste.

Hans store Læsning gjaldt naturligvis ogsaa og i særlig Grad fagvidenskabelige Værker. Ogsaa her gik han tit udenfor den slagne Landevej og har flere Gange fremdraget ældre Afhandlinger, som med Urette var oversat af den internationale Forskning, som Bredsdorffs Bog om Sprogenes Forandringer og Jenisch' »Philosophisch-kritische Würdigung von 14 älteren und neueren Sprachen Europens« fra 1794.

Han skrev let og gerne. C. A. Bodelsens Bibliografi i Festskriftet til 70-Aarsdagen omfatter 382 større og mindre Bøger og Afhandlinger (uændrede Nytryk fra regnet); en supplerende Liste over, hvad Jespersen har udgivet 1930—43, har hans mangeaarige Sekretær, cand. mag. Niels Haislund udarbejdet til Brug for denne Nekrolog; den tæller over 100 Numre — i Sandhed imponerende for en Mand paa over 70. Det samlede Tal naar da op til ca. 500.

Det rimelige Udgangspunkt ved et Forsøg paa Leddeling af Jespersens Skrifter er hans *pædagogiske Arbejder*.

Han var en af de førende i 1880'ernes Reform af Sprog-

undervisningen. Han fandt til at begynde med selvstændigt sin Vej, ud fra hvad han selv havde erfaret, men knyttedes hurtigt til beslægtede Aander i andre Lande og udformede saa sit Syn teoretisk og praktisk paa særlig morsom Maade.

Hans første trykte Afhandling (1883) er en Recension i »Nordisk Tidsskrift for Filologi« af et Par »Vejledninger i engelsk Udtale«, hans første trykte Bog er hans danske Bearbejdelse af et Værk af Felix Franke, som han kaldte »Praktisk Tilegnelse af fremmede Sprog« (1884): i hans Erindringer er Afsnittet om Begyndelsen af Sprogundervisningsreformerne og da navnlig om hans smukke Forhold til den unge, alt for tidligt afdøde tyske Sprogmand et af de mest tiltrækkende. 1885 kom hans »Kortfattet engelsk Grammatik«, i de følgende Aar Begynderbøger og Lærebøger i Engelsk og Fransk. Grammatiken og den engelske Begynderbog (i Samarbejde med Christian Sarauw) er gaaet Jorden over. Da han selv fik en Dreng, skrev han en ABC efter Lydmetoden, hvor han ikke veg tilbage fra at lære Barnet Lydbogstaver før nogle af de sjældnere anvendte Skriftbogstaver, men der er Erfaring for, at Børn har været glade for at lære Læsning og Skrivning just paa denne Maade (Dr. Arnholtz i »Hilsen til Firs-Aarsdagen«).

Kernepunktet ved hans Lærebøgers Sprogundervisning er det ubønhørlige Krav om de rigtigt tilegnede Lyd. Og saa formaar han at sætte sig paa Barnets Standpunkt, at finde dets Interessesfære, at gøre det hele fornøjeligt. Med Rette er den første Sætning i den engelske Begynderbog berømt: *I can hop, you can run, it is fun, fun, fun!* — Imod de tidligere Lærebøgers Praksis hævdede han med Bestemthed og munter Persiflage, at man altid skulde give sammenhængende Tekster, ikke løsrevne Bidder, og gennemførte dette i sine Bøger. Grammatik blev reduceret til et Minimum og formuleret praktisk og rigtigt. For den udvidede Undervisning fandt han spændende Læsning (Stevenson's »Treasure Island«) og gode Tekster om Nutidens Samfundsforhold (»England and America Reader«).

En Sammenfatning af sin pædagogiske Teori gav han først mange Aar efter de første praktiske Arbejder i Bogen om »Sprogundervisning« fra 1901, som kom i ændret Udgave 1935. Skønt det meste af, hvad Jespersen og hans Fæller kæmpede for i 1880'erne, er gennemført, er denne Bog stadig et Program-

skrift; i hvert Fald er der baade i dansk Skole- og Universitetsundervisning endnu Sædvaner, som havde godt af Ændring i Jespersens Aand.

Som ung Lærer vakte Jespersen Forargelse, f. Eks. ved undertiden at undervise, endog eksaminere i Knæbukser og rødt Slips (det var Diplomatrakkernes Tid). Hans Øvelser ved Universitetet mindes mange med Taknemlighed, nogle har sagt, at de var noget tørre. Men hans skriftlige Fremstilling er enestaaende: klar og naturlig og munter. Det gælder alle hans Bøger, ogsaa de mest højvidenskabelige.

Et videnskabeligt Grundlag for den nye Sprogundervisning var en bedre Udtale, en bedre Erkendelse af Sproglydene. Otto Jespersen blev først internationalt kendt som *Fonetiker*.

Fonetiken er grundlagt i 1870—80'erne, da man anerkendte, at Bogstaverne ikke var Srogenes mindste Dele, men at man maatte frem til Lydene, som de virkelig artikuleres af de talende. Otto Jespersen repræsenterer den klassiske Fonetik, af hvis Mænd i øvrigt kan nævnes Sweet (der var hans Lærer), Storm, Sievers, Passy (der var hans Ven), Rousselot, Lundell. Man arbejdede eksperimentalfonetisk, delvis med utilstrækkelige Apparater og delvis med Overdrivelse af de iagttagne individuelle Varianter — hvad Jespersen tidligt advarede mod. Men mest arbejdede man blot ved Hjælp af sit eget Øre og sine egne Taleorganer. Den manglende Eksakthed i Enkeltiagttagelsen opvejedes da ved, at Iagttagelser og kontrollerende Eksperimenter foretoges paa den Basis, Sproget selv virker paa, og ved at man kunde benytte en uhyre Mængde af Iagttagelser.

Jespersens Maal i hans store »Fonetik« (1899) er bl. a. at beskrive saa mange af de eksisterende Sproglyd som overhovedet muligt; han støtter sig derved navnlig paa, at han har hørt og kunnet gengive Lydene i saare mange Sprog; i Henseende til Beskrivelsens Rigdom er hans Bog vistnok uovertruffen. Men han nøjes ingenlunde med en Registrering af Lydene; han vil navnlig finde Lovene for Lydenes Samvirken under Hensyn til deres Funktion i Sproget. Dette sidste har Jespersen altid fastholdt: Fonetiken var for ham ikke en Naturvidenskab, en Akustik og Lydfysiologi, men en Grunddisciplin i Sprogvidenskab. Betegnende er i saa Henseende den sidste Tredjedel af Dispu-

tatsen: Udgangspunktet er, at han vil modbevise den ældre Paastand om, at den engelske Plural paa -s i Substantiver skulde stamme fra Fransk, men Indholdet er mest en fonetisk Redegørelse for den engelske Overgang af ustemt [s] til stemt [z] under visse Betingelser, der da ogsaa kommer til at kaste Lys over den 14 Aar tidligere fundne berømte gammelgermanske Lydregel, der kaldes Verners Lov.

Mærkelig er hans »analfabetiske« (senere kaldet »antalfabetiske«) Betegnelse af Sproglydene: de standardiserede Ordbeskrivelser af hver Lyds Artikulationssted og Artikulationsart erstattes af Symboler i Lighed med Matematikens eller Kemiens Tegn; vi mindes Jespersen som Stenograf. Dette Middel er i visse Tilfælde uundværligt og især praktisk ved Sprogsammenligning.

Den klassiske Fonetik er nu afløst af andre Metoder, især er Eksperimentalfonetiken blevet en anden paa Grund af nye Opfindelser paa Svagstrømsteknikens Omraade (Radioen o. a.) og nye Opdagelser som Røntgenstraalene (Røntgenfilm). Men den var i sin Tid, ikke mindst takket være Jespersen, et uhyre Fremskridt, og den er i Principet stadig gyldig.

Ejendommelig for Jespersen er, hvad man kan kalde hans *Sprogfilosofi*, skønt han sikkert vilde have vægret sig ved Ordet.

Udgangspunktet er positivt hans organiske, dybt begrundede evolutionistiske Synspunkt, negativt hans oppositionelle Indstilling, mod hvad han i Skoletiden havde læst af Max Müller og Whitney, mod hvad han i Studenterdagene læste af Schleicher, Grimm og Diez, mod en Del af hvad han ved Universitetet lærte, især hos Herman Möller.

Det tidlige 19. Aarhundredes store Bedrift i Sprogvidenskaben var den historiske Sprogbetragtning, den Erkendelse af, at Sprogene havde været en Udvikling underkastet, der først lod en egentlig Sprogvidenskab opstaa. Betragtningen førte i Romantikens Tid naturligt til særlig Glæde over de ældste Sprogtrin og — i Pagt med den klassiske Filologi — til Beundring for disse med deres, i de indoeuropæiske Sprog, vældige Systemer af Form og Fleksion. De nyere Sprog betragtedes som Forfald, Afslidning, Udviskning af engang betydningsfulde og sindrige Forskelle. 1870'ernes og 80'ernes moderne Sprogvidenskab, Jung-

grammatikerne, lagde Hovedvægten paa, at den bevægende Kraft skulde være Lydforandringer, anskuet som Lydlove, der virkede med mekanisk Kraft i Lighed med Naturlove som f. Eks. Tyngdeloven, — en Betragtning, der sikkert har nær Sammenhæng med den positivistiske Filosofi. Undtagelser forklaredes væsentligt ved Analogi. Skal et Ord efter Lydlovene f. Eks. have et *s* i nogle Kasus, et *r* i andre, kan Analogien bevirke, at det faar enten *s* eller *r* i alle Kasus.

Herimod opponerede Jespersen, sammen med andre i Spørgsmaalet om de »undtagelsesløse« Lydlove, mest originalt i Spørgsmaalet om sprogligt »Forfald«. Dette findes allerede i Indledningen til Disputatsen, der samtidigt udkom særskilt i Filologisk-historisk Samfunds »Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning« under Titlen »Fremskridt i Sproget«, vidt bekendt i den engelske Udgave »Progress in Language«.

Han paaviste, at i mange Tilfælde betyder Opgivelsen af gammel Formfylde en Opgivelse af, hvad der er uklart og utilstrækkeligt, medens de nye, korte Former i Forbindelse med Fremkomsten af Hjælpeord og bestemte Regler for Ordstilling giver klarere, mere adækvate Udtryk. Og han paaviste navnlig — ogsaa ved Inddragning af ikke-indoeuropæiske Sprog — det ubegrundede i den gamle platonisk-romantiske Forestilling om en oprindelig Guldalder i Sprogets Verden med en skøn Regelmæssighed. Det ældre er tværtimod i mange Tilfælde komplekse, klumpede, klodsede Udtryk, der efterhaanden, naar det overflødige udskilles, bliver stadig mere passende og bekvemme Udtryk for Tanken.

Han var sig bevidst her at være i Gæld til Darwin og Spencer og kan bruge de for Skolen typiske Ord som *surviving as the fittest*; men Anvendelsen af saadanne Idéer paa Sprogvidenskaben er hans Indsats.

En Yndlingsindstilling hos ham er den vurderende: hvilke Sprog er bedre end andre og hvorfor? — en Indstilling, de færreste Sprogforskere har Interesse for.

Han frygtede heller ikke det gamle Spørgsmaal om Sprogets Oprindelse, som Grækerne tumlede med, og som den romantiske Sprogvidenskab troede at naa meget nærmere ved Betragtningen af Sprog som Sanskrit og Gotisk. Jespersen fandt det

overdrevet, naar det parisiske Société de Linguistique i positivistisk Aand forbød, at man ved Møderne diskuterede Sprogets Oprindelse; men han saa paa Spørgsmaalet ud fra en ny Synsvinkel. Han talte helst om *origin of speech*. Han søgte ikke at nærme sig Spørgsmaalet ad filosofisk Vej, men ved levende Iagttagelse af Talen hos dem, der begynder at tale, nemlig Børnene. Og han tænkte sig, at man bedst kunde forstaa Talens Oprindelse, naar man studerede den hos dem, der taler meget, saaledes hos Kvinder, og i de Livssituationer, hvor Tale ikke er et velovervejet Udtryk for Tanke, men et nødvendigt Udslag af Følelser, Kærlighed, Had, Frygt. Hans Bøger om »Børnesprog«, om »Mands Sprog og Kvindes Tale« er tydeligt skrevne *con amore* og er sprudlende fulde af morsomme Iagttagelser og lige saa levende Udtydninger.

Endnu i det til Vilh. Thomsen dedicerede Hovedværk, som han simpelthen kaldte »Language« (1922), fastholder han egentlig Troen paa *progress in language*, paa en ligeløbende Udvikling mod større Fuldkommenhed i væsentlig parallelle Linier i alle Sprog. I Alderdomsværket »Efficiency in Linguistic Change« (Historisk-filologiske Meddelelser 1941) er han blevet noget forsigtigere; det vurderende er traadt i Baggrunden. Men han forblev fremmed for nyere Tanker om, at Udviklingen maaske snarest gaar i vældige Spiraler, der ikke er parallelle, og at vi er endnu meget længere fra at have en begrundet Mening om Sprogets Oprindelse, end han tænkte sig.

Universitetsgerningen medførte, at Jespersen, der oprindelig var Romanist, kom til at vie en stor Del af sit Liv til Arbejdet med *engelsk Sprog*. Det blev den smukkeste Syntese af det, der begyndte med Skolegrammatiken og Disputatsen »Studier over engelske Kasus« (hvor egentlig kun Midterpartiet handler om det, Titlen angiver). Tre Gange har han sammenfattet sine engelske Studier, først i den ypperlige »Growth and Structure of the English Language«, der for Engelsks vedkommende udfører hans Tanker om Sprogudvikling; senere i »Chapters on English«, inciterende, men ikke systematisk; og sidst i »Essentials of English Grammar«, der kan forekomme en at være et Mønster paa en Lærebog, righoldig, klar, overskuelig, med Vægt

paa det væsentlige og Udskillen af det uvæsentlige. Indimellem kom talrige Enkeltstudier i Tidsskrifter og Festskrifter, Smaa-afhandlinger. — Det vigtigste Arbejde er den store, ikke helt fuldførte »Modern English Grammar«, d. v. s. Grammatik over Nyengelsk fra Caxton til vore Dage.

Det er en historisk Grammatik, hvis Basis ikke ligger i det gamle Sprog, men i den nuværende Brug. Sproghistorikeren Jespersen er vel en tilbageskuende Profet, men hans Maal er Belysning af Nutiden. Han har fra sine første Skrifter klart set Betydningen af den indbyrdes Sammenhæng mellem Sprogfænomenerne i en vis Sprogtilstand, set det utilstrækkelige i en Sprogvidenskab, der tror at have gjort sin Skyldighed, naar den forklarer, hvad noget kommer af — og han kunde derfor smile genkendende til Synspunktet om Sprogtilstandens Vigtighed, da det i 1920—30'erne blev ny Sandhed. Men han har aldrig tvivlet om, at en ensidig »synkronisk« Sprogbetragtning er lige saa ufuldkommen som en ensidig »diakronisk«. Og han gennemfører med Selvfølgelighed at lade Sproghistorien forklare, begrunde den nuværende Tilstand.

For saa vidt har det store Værk den hævdvundne Inddeling: Lydlære, Formlære og Syntaks. Lydlæren er 1. Bind (1909); Formlæren — af ydre Grunde — 6. Bind (1942); Syntaksen — den af Junggrammatikerne forsømte Disciplin — omfatter 2. (1914), 3. (1927), 4. (1931), 5. (1940), samt det 7. Bind, som han ikke naaede at fuldføre. I Enkeltordningen — som han atter og atter overvejede paa det grundigste — er der dog megen Afvigelse fra det sædvanlige. Der er en større Bestræbelse end almindeligt for at lade det, der hører sammen, staa sammen. Og det hele er behersket af hans egne grammatiske Teorier, især med Adskillelsen af det, han kalder Junktion (Underordning) i de tre Trin (*ranks*) Overled, Adled, Underled (*primaries, secondaries, tertiaries*) — svarende til Formlærens Substantiver, Adjektiver, Adverbier — fra det, han kalder Nexus (Prædikation eller Sætning i videste Forstand, Forbindelsen af Udtryk for Subjekt og Prædikat). Uden godt Kendskab til hans System er det ikke altid nemt at finde sig til rette.

Det er et omfattende og helt selvstændigt Værk (hvilket i sig selv er en Bedrift ved et saadant Arbejde), ikke blot ved Anord-

ningen, men ogsaa ved Rigdommen af selvfundne Eksempler, skønsomt udvalgte blandt de flere hundrede tusinde Sedler, han i Aarenes Løb med største Flid og Ihærdighed samlede fra sin udstrakte Læsning. Der er adskillige ejendommelige Iagttagelser og Udtydninger af grammatiske Fænomener, som andre slet ikke havde set. Det er et nyttigt Arbejde ogsaa for den, hvis Hovedmaal er et andet Sprog, og det er et rigt Findested for Anglisten.

Hvad der behandles, er nyengelsk Skrift- og Talesprog i hele Perioden fra ca. 1500 til Nutiden. Der er taget meget Hensyn til Amerikanismer, saavel som til Slang og Cockney. Men paa-faldende er den ringe Opmærksomhed, der vies engelske Dialekter. Skønt Jespersen i sin Ungdom skabte det Lydskriftalfabet, der benyttes ved Optegnelse af danske Folkemaal, og i hvert Fald da han var Redaktør af Tidsskriftet »Dania«, havde nær Forbindelse med Forskere, som var levende interesserede i Udforskningen af Dialekter, har han egentlig aldrig selv arbejdet intenst med Folkemaal. Det var ikke hans Milieu. Og hans Styrke ligger i det selvstændige Arbejde i eget Milieu.

I sin Selvbibliografi har Jespersen et Sted (S. 126) en Bemærkning om, »hvad mange måske vil betragte som mit livs største dumhed (til tider er jeg tilbøjelig til at give dem ret), nemlig det kolossale arbejde, jeg har anvendt« paa Tanken om et *internationalt Hjælpeprog*.

I sin Ungdom afviste han det da fremkomne *Volapük*. *Esperanto* beundrede han først, kritiserede det senere. Han var med til at skabe *Ido*. Og han endte med selv at konstruere et saadant Kunstsprog, *Novial*.

Bag disse nøgne Fakta ligger netop et kolossalt Arbejde, først og fremmest Besvarelsen af selve det videnskabelige Spørgsmaal: *qualim deve es konstruktet auxiliari lingue por international uso?* (hvorledes bør et Hjælpeprog til internationalt Brug være konstrueret?). Det er interessant at se, hvorledes han ved Arbejdet hermed mere og mere frigør sig fra den traditionelle Anvendelse af Ordkonstruktioner og mere og mere vover at bruge sit eget Syn paa Sproget, som det var udformet allerede i »Fremskridt i Sproget«. Han undgaar for kunstlede og omfangsrige Orddannelser, søger ogsaa at gøre Kunstsproget saa analytisk

som muligt ved at bruge grammatiske Smaaord som Hjælpeverber o. lign.

Men udover selve den videnskabelige Søgen kæmpede han med største Iver for Tanken, deltog i Kongresser, førte udstrakt Korrespondance, polemiserede, agiterede og forhandlede. Jeg tror aldrig, han tvivlede paa Tankens Rigtighed — den er i Pagt med idealistiske Grundtræk i hans Natur —, men han kunde nok fortvivle over Mulighederne for at naa et rimeligt Resultat i sin Levetid,

Man kan være spændt paa, om Tanken om et internationalt Hjælpesprog, der for Tiden er i Dvale, vil genopstaa efter denne Krig, eller om den storpolitiske Udvikling snarere skulde føre til, at Idéen skrinlægges for en lang Fremtid.

Selvom mange maaske vil være tilbøjelige til at betragte Tanken om et saadant internationalt Kunstsprog som en haabløs Utopi, har den paa ingen Maade været ufrugtbar for Otto Jespersen. Thi hans Arbejde herpaa staar i nøje Samklang med hans *teoretiske grammatiske Arbejder*, hans Grammatikens Filosofi: vilde han ikke være Sprogfilosof, saa vilde han dog nok skrive en *philosophy of grammar*.

Egentlig laa noget saadant slet ikke i hans Ungdoms Linie. I sin første pædagogiske Iver bestræbte han sig for at reducere Grammatik saa meget som muligt, give simple Fremstillinger, ubesværede af Teori. Men han kunde saa at sige ikke undgaa at blive Grammatikteoriker. Allerede i »Fremskridt i Sproget« beskæftiger han sig med Kongruensfænomenet og skaber det gode Udtryk »Mindere« for Endelser eller Tilhæng, Tilføjelser, der gentager et Udtryk for en grammatisk Kategori, som naar f. Eks. i nogle Sprog (saaledes Latin, Tysk) et Adjektiv faar Flertalsendelse, naar det staar ved et Flertalssubstantiv, skønt der kun er Brug for og Mening i at sætte Substantivet i Flertal, ikke Adjektivet.

Rent teoretisk Udgangspunkt har allerede 1901 hans Foredrag her i Selskabet om »Grunden til nogle metriske Fænomener« — altsaa fra en Sidedisciplin til Grammatiken. Men efter de følgende Aars ivrige Arbejde med et internationalt Hjælpeprog (Ido) og efter Fremkomsten af hans gode bekendt Adolf

Noreens svenske Arbejde »Vårt Språk« udgiver han i 1913 Universitetsfestskriftet »Sprogets Logik«; i 1914 taler han her i Selskabet om »Tid og Tempus«, i 1917 om »Negation in English and other languages«, og i 1924 er det hele vokset ud til et System i hans »Philosophy of Grammar«.

I sin Ungdom havde han — her enig med Junggrammatikerne — afvist den Humboldt-Hegelske Sprogteori som abstrakt og ufrugtbar. Hans egen Grammatikteori har som Basis nogle ganske faa Grundtræk, som han mente at finde i alle grammatiske Fænomener, nogle ganske faa Grundskridt i Bevægelsen — som Brikkerne paa Skakbrættet, kan man atter minde om —, hvis Erkendelse kan forklare en Mængde tilsyneladende disparate og indviklede Foreteelser.

Det er dog karakteristisk for hans Grammatikteori, at den ikke er opbygget paa filosofiske Axiomer, men paa Begreber, der hentes ud af Sproget selv. Dette er utvivlsomt en Fordel, en afgørende Fordel. Derimod kan man tvivle om, hvorvidt han har Ret i sine gentagne Udfald mod de »smaa Sjæle«, der vil kræve Konsekvens overalt. Det kan i hvert Fald ikke undgaas, at Læseren undertiden kommer ud for svære Anfægtelser, naar man ser den Lethed, hvormed Jespersen kan undlade at drage nærliggende Konsekvenser.

En uvisnelig Fordel har Jespersens »Philosophy of Grammar« ved sin Klarhed, sin Letlæselighed, den gode, levende Form og de fortræffelige Eksempler. Og det er et højst inciterende Værk, fremkommet ved Tærskelen til et nyt Afsnit af Sprogvidenskabens Historie, da sprogteoretiske Drøftelser atter kom til at indtage en Hædersplads.

Som 77-aarig udgav han et Supplement til Grammatikfilosofien, »Analytic Syntax«. Det er et Forsøg paa at fremstille de syntaktiske Grundforhold i Symboler af samme Art som de matematiske eller kemiske, altsaa nu paa Syntaksteoriens Omraade det samme, som han i sin Ungdom havde gjort med Hensyn til Lydartikulationernes Teori. Arbejdet er beundringsværdigt ved sin Energi og Eftertænksomhed. Engang bliver man nødt til at have noget saadant, hvis man vil gøre Alvor af en Sammenligning af forskellige Sprogsystemer. Og det er Jespersens mærkelige Fortjeneste, at han — højt oppe i Aarene — var i Stand til saaledes at vise en Fremtidsvej. Men naturligvis

afhænger Symbolernes direkte Brugbarhed af, om den Teori, de bygger paa, kan vinde Anerkendelse.

Otto Jespersen har været et af dansk Videnskabs store Navne. Ikke med Urette vil man kunne kalde ham en Holberg i dansk Sprogforskning. Han har beriget os med selvstændige Iagttagelser og Ideer, inspirerede især af den vestlige Verden. Han har i en fornøjelig Form meddelt os sine moralske Tanker om Sproget. Han har aldrig blot nøjedes med at samle, end mindre med at spekulere, men han er gaaet ud fra Sprogets levende Liv i Mennesker og har søgt at indvirke praktisk paa Menneskers Brug af dette kostelige Hjælpemiddel.

Vort Selskab har Grund til at tænke paa ham med Taknemlighed og Ærbødighed. Vi vil ære hans Minde.

Bibliografi over Arbejder af Otto Jespersen 1930—43¹.

Udarbejdet af NIELS HAISLUND.

1930

383. Growth and Structure of the English Language. Sixth edition revised. 6. Udg. af Nr. 164. 239 Sider. Leipzig.
384. Engelsk Grammatik for Tale- og Skriftsproget. 10. omarbejdede Udg. af Nr. 6. 124 Sider. København.
385. Otto Jespersen og Wilhelm Stigaard, Fransk Læsebog for Begyndere. 7. lidt ændrede Udg. af Nr. 25. 196 Sider. København.
386. Natur og kunst i sprogets verden. *Tilskueren* 1930 I, S. 199—209.
387. Anmeldelse af: Lautzeichen und ihre Anwendung in verschiedenen Sprachgebieten. Von Fachgelehrten zusammengestellt unter Schriftleitung von M. Heepe. Berlin 1928. *Beiblatt zur Anglia*. 41, S. 167—68.
388. Novial. Salmonsens Konversationsleksikon Supplementsbind. København.
389. Et internationalt hjælpesprog. Dagens Nyheder-Nationaltidendes Kronik 14. 2. 1930 [Radioforedrag holdt 1. 2. 1930].
390. Quanti vordes on usa? *Mondo* Jan.-Feb., S. 84—86.
391. Novial kursu propagal. *Mondo* Maye, S. 7—12.

¹ Bibliografien er en Fortsættelse af den af C. A. Bodelsen udarbejdede i *A Grammatical Miscellany Offered to Otto Jespersen on his Seventieth Birthday*, Copenhagen/London 1930, og Nummereringen her er i Fortsættelse af den tidligere Bibliografis, hvortil der ogsaa henvises hist og her. Jespersen foretog stadig Rettelser i nye Udgaver af sine Bøger, og jeg har derfor ikke ment mig berettiget til at udskyde Nyudgaver, selv hvor Sidetallet ikke er ændret. Angivelsen af Sidetal for Skolebøger er Forlagets (Gyldendal).
N. H.

392. Oriental e oksidental ideales de feliseso. Da Bertrand Russell. *Mondo* Julie 1930, S. 42–49. [Oversat fra Engelsk til Novial af O. J.]

1931

393. A Modern English Grammar on Historical Principles. Part IV. Syntax Third Volume—Time and Tense. 400 Sider. Heidelberg.
394. Kansainvälinen kieli. 189 Sider. (*Sivistys ja tiede* Nr. 80). Porvoo [Borgå] (Finland) [Finsk Oversættelse ved Joel Vilkki af Nr. 362, An International Language, rettet og forøget af Forfatteren].
395. Engelske lydskriftstykker omskrevne av Otto Jespersen. 4. Udg. af Nr. 174. 56 Sider. København.
396. British Reader. 2. lidt ændrede Udg. af Nr. 296. 145 Sider (med Tekstill., 1 Tavle og 2 Kort). København.
397. Otto Jespersen og Chr. Sarauw, Engelsk Lærebog for Mellemskolens lavere Klasser. 15. Udg. af Nr. 90. 174 Sider (ill.). København.
398. Engelsk Begyndergrammatik. 9. Udg. af Nr. 112. 36 Sider. København.
399. The Expanded Tenses. *S. P. E. Tract No. XXXVI*. S. 524–30. Oxford.
400. A New Science: Interlinguistics. *Psyche*, Vol. XI, Jan. 1931, S. 57–67. [jvf. Nr. 401 og 402].
401. Interlinguistics. *International Communication* by Herbert N. Shenton, Edward Sapir and Otto Jespersen. *Psyche Miniatures*, S. 95–120. London. [Samme som Nr. 400, med et Par Ændringer].
402. Interlinguistike — Novi sientie. *Mondo* 1931, S. 113–126. [Novial Oversættelse af Nr. 400].
403. Sproglig-nasjonalistiske strømninger efter krigen. *Gads danske Magasin* Dec. 1931, S. 621–30.

1932

404. Tanker og studier. 282 Sider. København. [Indhold: Slutningsforelæsning (1925). — Tale ved immatrikulasjonen (1921). — Europas hjerte (1917). — Karl Verner (1897). — Latin og »moderne humanistisk« (1901). — Sproglige værdier (1921). — Det engelske sprog (1905). — Retskrivning og dannelse (1920). — Av for af (1918). — Små og store bogstaver (1923). — Lydskrift i ABC (1908). — Om banden og sværgeren (1911). — Sprogrøgt (1902). — Adled ved sammensæt (1891). — Sammenfaldet: og = at (1895). — Stød og musikalsk aksent (1897). — Mere om det danske stød (1913). — Natur og kunst i sprogets verden (1930). — Lidt om kommaer (1932). — Register].
405. Japansk Oversættelse af Nr. 330, Mankind, Nation and Individual from a Linguistic Point of View, ved S. Sugai. 8 + 305 + 15 Sider + 2 Tavler. Tokyo.
406. Otto Jespersen og Chr. Sarauw, Engelsk Begynderbog. 17. Udg. af Nr. 78. 136 Sider (ill.). København.
407. Engelske Læsestykker med Øvelser. 13. Oplag af Nr. 173. 246 Sider. København.
408. Lidt om kommaer. *Politikens Kronik* 15. 2. 32.

409. Rasmus Rask. *Politikens Kronik* 14. 11. 32.
 410. Aage Brusendorff 15. 12. 1887–21. 6. 1932. *Arosia*. Medlemsblad for Aarhusianer-Samfundet 1932 (11. Aarg. Nr. 3), S. 30–31.
 411. Du pionires de interlinguistike. Jean Pirro e Charles B. Waite. *Mondo* 1932, S. 161–69.

1933

412. *Linguistica*. Selected Papers in English, French and German. 461 Sider. Copenhagen. [Indhold: Farewell Lecture (1925). — Karl Verner (1897). — L'étude de la langue maternelle en Danemark (Forelæsning Paris 1927). — Zur geschichte der älteren phonetik (dansk 1897, tysk 1905–06). — Presidential Address (Modern Humanities Research Association 1920). — Energetik der sprache (1914). — Compte rendu du Cours de F. de Saussure (1916). — L'individu et la communauté (1927). — Wesen und system der sprachlaute (1904). — Zur lautgesetzfrage. A. (1886). B. (1904). C. (1933). — Verners gesetz und das wesen des akzents (1933). — Notes on Metre (1900). Postscript (1933). — Adversative Conjunctions (1918). — Symbolic Value of the Vowel I (1922). — The System of Grammar (1933). — Voiced and Voiceless Fricatives in English (1891; 1932). — Monosyllabism in English (1928). — Veiled Language (1929). — A Supposed Feminine Ending (1927). — A Marginal Note on Shakespeare's Language and a Textual Crux in King Lear (1916). — Nature and Art in Language (1929). — Index].
 413. *Essentials of English Grammar*. 387 Sider. London [Genoptrykt uændret samme Aar].
 414. *Growth and Structure of the English Language*. 7. Udg. af Nr. 164. Lpz.
 415. R. L. Stevenson, *Treasure Island*. Bearbejdet til Undervisningsbrug af Otto Jespersen. 4. Udg. af Nr. 48. 190 Sider. København.
 416. *The System of Grammar*. 46 Sider. London/Copenhagen 1933 [= *Linguistica*, S. 304–45, se Nr. 412, genoptrykt samme Aar].
 417. Cause psychologique de quelques phénomènes de métrique germanique. *Journal de psychologie normale et pathologique* (Paris) 1933, S. 333–38. [jvf. Nr. 121 og Nr. 412 Notes on Metre].
 418. Anmeldelse af *The Universal English Dictionary*, edited by Henry Cecil Wyld. London 1932. *English Studies* XV (Feb. 1933), S. 43–44.
 419. Universitet og skole. *Politikens Kronik* 26. 7. 1933.

1934

420. Japansk Oversættelse af Nr. 164, *Growth and Structure of the English Language*. 3 + 3 + 466 Sider + 1 Portrættavle. Tokyo.
 421. *Modersmålets fonetik*. Tredie Udgave af Nr. 172. 204 Sider + 1 Tavle. København.
 422. Otto Jespersen og Chr. Sarauw, *Engelsk Lærebog for Mellemskolens lavere Klasser*. 16de, stærkt omarbejdede Udgave af *Engelsk Begynderbog II* (Nr. 90). 190 Sider (ill.). København.
 423. *Engelske Læsestykker med Øvelser*. 14. Oplag af Nr. 173. 246 Sider. København.

424. Introduction til *L'adoption universelle des caractères latins*, S. 13–24 (Dossiers de la coopération intellectuelle, udg. af Folkeforbundet). Paris 1934. [Jvf. Nr. 430 og 439].
425. Essentials of English Grammar. Beiblatt zur Anglia 45, S. 187–88 [Modkritik mod Ph. Aronstein ibid. S. 37–43].
426. Gruppegenitiv på dansk. *Studier tilegnede Verner Dahlerup*. København/Aarhus 1934, S. 1–7 = Tillægsbind til *Danske Folkemaal* 8. Aarg. og til *Sprog og Kultur* 3. Aarg.
427. Prof. Jespersen om de engelske Stile [Breve til Lektor Bredsdorff og Rektor Friis-Hansen]. *Gymnasieskolen* 20. Oktober 1934, S. 241–42.
428. Pluboniat novial. *Novialiste* 1934, S. 3–19, 65–66.
429. Modifikat anglum kom universal-lingue. *Novialiste* 1934, S. 74–77.
430. Li universal adopto del latin literes. *Novialiste* 1934, S. 98–109. [Novial Oversættelse af Nr. 424].

1935

431. Philosophy of Grammar [Optryk af Nr. 322]. London.
432. Growth and Structure of the English Language. 8. Udg. af Nr. 164. Lpz.
433. Sprogundervisning. Anden, stærkt omarbejdede Udg. af Nr. 127. 176 Sider. København.
434. Otto Jespersen og Chr. Sarauw, Engelsk Begynderbog. 18. Udg. af Nr. 78. 142 Sider. (ill.). København.
435. Otto Jespersen og Vilhelm Stigaard, Fransk Læsebog for Begyndere. 8. Udg. af Nr. 25. 196 Sider. København.
436. A few Back-Formations. *Luick-Festschrift. Englische Studien* 70 (1935), S. 117–22.
437. Anmeldelse af Georg Weber, Der Bau der englischen Sprache (Leipzig 1934). *Literaturblatt für germ. und roman. Philologie* 1935, S. 162–63.
438. Introduction. Forord paa Engelsk til Walter A. Berendsohn, *Zur Vorgeschichte des »Beowulf«*, S. 9–10. Kopenhagen.
439. Ett alfabet over hele verden. *Tilskueren* 1935, S. 13–22 [Omtale af *L'adoption universelle des caractères latins*, se Nr. 424].
440. Videnskabens internationale. *Gads danske Magazin* Maj 1935, S. 257–66 [Radioforedrag 7. 4. 35].
441. Korte Uddrag fra Nr. 412, Linguistica, i O. S. A. *Published by Old Students' Association* Nr. 8. Dec. 1935. [S. 2–3]. København.
442. Gammel og ny sprogforskning. *Politikens Kronik* 13. 11. 35 [Anmeldelse af Rasmus Rask, Udvalgte Afhandlinger, Jacob Hornemann Bredsdorff, Udvalgte Afhandlinger inden for Sprogvidenskab og Runologi, Louis Hjelmlev, La catégorie des cas, og L. L. Hammerich, Indledning til tysk Grammatik].
443. Discussion pri international lingue inter Otto Jespersen e Edgar Wahl. In *Novial e Occidental*. (Helsingør 1935). *Novialiste* 1935, S. 34–55. [= Nr. 444].

444. Discussiones inter E. de Wahl e O. Jespersen. 22 Sider. Bilag til *Cosmoglotta* Nr. 103, Juli–Aug. 1935 [Trykt i Malmø; = Nr. 443].
445. Jespersen e Wahl, Discussion pri international lingue. 22 Sider. [Særudgave af Nr. 443]. København.
446. Mindre Artikler i *Novialiste* 1935.
447. Al yuni studentes. *Novialiste* 1935, S. 1–3, 59–61 [Novial Oversættelse af Stykker af Tale ved immatrikulasjonen 1921, se Nr. 404, Tanker og studier].

1936

448. Engelsk fonetik til brug for lærere og studerende udarbejdet med hjælp av H. Helweg-Møller. Tredie delvis omarbejdede Udgave af Nr. 231. 152 Sider + 1 Tavle. København.
449. Otto Jespersen og Chr. Sarauw, Engelsk Lærebog for Mellem skolens lavere Klasser. 17. Udg. af Nr. 90, jvf. Nr. 422. 190 Sider. (ill.). København.
450. Form and/or Function in Grammar. *Journ. of Engl. and Germ. Philol.* vol. 35, Oct. 1936. S. 461–65 [Modkritik mod W. F. Leopold ibid. 1935, S. 414–31].
451. Sproglig selvkritik. *Forhandlinger paa det ottende nordiske Filologmøde i København den 12–14 August 1935*. S. 33–36. København. [Forkortet Referat af Foredrag holdt paa Universitetet 14. Aug. 35, jvf. Nr. 457].
452. Specimens of Syntactic Formulas. A Preliminary Account Dedicated to the Fourth International Congress of Linguistics. 10 Sider. Copenhagen [Jvf. Nr. 455, Analytic Syntax].
453. Eksamens-pedanteriet breder sig. *Politiken* 23. 6. 1936.
454. Congreses de linguistes. *Novialiste* 1936, S. 147–51.

1937

455. Analytic Syntax. 170 Sider. Copenhagen. [Hertil en Side Additions and Corrections som Særtryk og genoptrykt i Nr. 477, Efficiency].
456. Engelske Læsestykker med Øvelser. 15. Udg. af Nr. 173. 246 Sider. København.
457. Linguistic Self-Criticism. *S. P. E. Tract No. XXXXVIII*, S. 269–80 [Jvf. Nr. 451]. Oxford.
458. Voicing of Spirants in English. *English Studies XIX* (April 1937), S. 69–71 [Modkritik mod B. Trnka, On the Phonological Development of Spirants in English. *Proceedings of the Second Congress of Phonetic Sciences*. Cambridge 1936, S. 60 ff.].
459. Hvorledes skal vi stave? *Politiken* 18. 9. 1937.
460. Pri reformes in novial. *Novialiste* 1937, S. 291–97.
461. Men labore por un international lingue. 1. Ante li mondemilite. *Novialiste* 1937, S. 297–318 [Jvf. Nr. 466. Paa Dansk i forkortet Form som Kap. 9 i Nr. 462, En sprogmands levned].

1938

462. En sprogmands levned. 248 Sider + 5 Tavler [Jvf. Nr. 461 og 466]. København.
463. Growth and Structure of the English Language. Ninth Edition Carefully Revised. 9. Udg. af Nr. 164. 244 Sider. Leipzig.
464. Engelske Læsestykker med Øvelser. 16. stærkt ændrede Udg. af Nr. 173. 264 Sider. København.
465. Discours de M. Otto Jespersen, Président [Tale ved Aabningen af 4. internationale Lingvistkongres, Københavns Universitet 27. August 1936]. *Actes du quatrième congrès international de linguistes*. Copenhague 1938, S. 25–30.
466. Men labore por un international lingue. 2. Pos li monde-guere. *Novialiste* 1938, S. 322–336. [Jvf. Nr. 461. Paa Dansk i forkortet Form som Kap. 14 i Nr. 462, En sprogmands levned].
467. Kritikal remarkes al criteries de IALA. *Novialiste* 1938, S. 376–78.

1939

468. Otto Jespersen og Chr. Sarauw, Engelsk Begynderbog. 19. Udg. af Nr. 78. 144 Sider (ill.). København.
469. Engelsk Begyndergrammatik. 10. Udg. af Nr. 112. 36 Sider. København.
470. The History of a Suffix. *Acta Linguistica* I, S. 48–56. Copenhague.
471. En personlig hilsen. *Festskrift til Niels Møller paa Firsaaersdagen*, S. 5–8. København.

1940

472. A Modern English Grammar on Historical Principles Part V. Syntax Fourth Volume. 528 Sider. Copenhagen.
473. Otto Jespersen og Chr. Sarauw, Engelsk Lærebog for Mellem-skolens lavere Klasser. 18. Udg. af Nr. 90, jvf. Nr. 422. 190 Sider. (ill.). København. [Trykt] 1939.
474. The 'Split Infinitive' and a System of Clauses. *S. P. E. Tract No. LIV*, S. 151–57, 157–171. Oxford [Jvf. Nr. 475].
475. Ledsætningernes (bisætningernes) systematik. *Acta Philologica Scandinavica* XIV, S. 65–74 [Jvf. Nr. 474, A System of Clauses].
476. Word-Classes and Ranks. *Journ. of Engl. and Germ. Philol.* Vol. 39, April 1940, S. 197–200 [Modkritik mod Dr. Sigfrid Ehrling ibid. 1939, S. 382 ff.].

1941

477. Efficiency in Linguistic Change. *Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab, Historisk-filologiske Meddelelser*. XXVII, 4. 90 Sider. København. [S. 90 er aftrykt Additions and Corrections to Analytic Syntax, se Nr. 455].

478. Sproget. Barnet — kvinden — slægten. 258 Sider + 1 portrættavle. København [Forkortet samlet Udg. af Nr. 318, Børnesprog, og Nr. 338, Sprogets udvikling og opståen].
479. Otto Jespersen og Vilhelm Stigaard, Fransk Læsebog for Begyndere. 9. Udg. af Nr. 25. 196 Sider. København.
480. Dansk — Norsk — Svensk. *Politikens Kronik* 16. 2. 41 og 17. 2. 41.
481. Den store danske ordbog. *Politikens Kronik* 9. 9. 1941 [Anmeldelse af Ordbog over det danske Sprog Bd. 20].
482. Nogle sproglige iagttagelser. *Translatøren*, Medlemsblad for Translatørforeningen, S. 49—53.

1942

483. A Modern English Grammar on Historical Principles Part VI. Morphology. Written with the Assistance of Paul Christophersen, Niels Haislund and Knud Schibsbye. 570 Sider. Copenhagen.
484. Engelske Læsestykker med Øvelser. 17. Udg. af Nr. 173, jvf. Nr. 464. 266 Sider. København.
485. Paa Vilh. Thomsens Hundredaarsdag. *Politiken* 25. 1. 42.

1943

486. Det lille danske *der*. In *Memoriam Kr. Sandfeld*. København 1943, S. 101—111.
487. Det danske selskabs sprogkursus. *Politikens Kronik* 10. 1. 1943.
-